

MALAYZIYADA ISLOMIY MOLIYA, TO'G'RIDAN-TO'G'RI XORIJIY INVESTITSIYALAR VA IQTISODIY RIVOJLANISH O'RTASIDAGI MUNOSABATLARNING EKONOMETRIK TAHLILI ASOSIDA O'ZBEKISTON UCHUN TAVSIYALAR

Akhmadjonov Oybek Xusanovich

Qo'qon Universiteti katta o'qituvchisi

5377577@mail.ru

Abdullayev Axrorjon Axadjon o'g'li

Qo'qon Universiteti Iqtisodiyot yo'nalishi 3-bosqich talabasi

ahrorjon1611@gmail.com

MAQOLA HAQIDA

Qabul qilindi: 24-iyun 2023-yil

Tasdiqlandi: 26-iyun 2023-yil

Jurnal soni: 7

Maqola raqami: 15

DOI: <https://doi.org/10.54613/ku.v7i7.781>

KALIT SO'ZLAR/ Ключевые слова/

keywords

Aholi jon boshiga YaIM, islom moliya aktivlari, TTXI, OLS modeli, Gauss Markov shartlari, stasionar, heteroskedastlik, avtokorrelatsiya, ekonometrika, iqtisodiyot, rivojlanish, islom banklari

ANNOTATSIYA

Ushbu tadqiqot Malayziyada islom moliyasi, to'g'ridan-to'g'ri xorijiy investitsiyalar (TTXI) va iqtisodiy rivojlanish o'rtasidagi dinamik va uzoq muddatli munosabatlarni o'rganishga qaratilgan. Biz 2011-yildan 2021-yilgacha bo'lgan davrda mamlakatlarning iqtisodiy rivojlanishi ko'rsatkichi sifatida aholi jon 74 boshiga yalpi ichki mahsulot, to'g'ridan-to'g'ri xorijiy investitsiyalar oqimi hamda jami islomiy moliyalashtirish aktivlari bo'yicha yillik vaqt-seriya ma'lumotlarini o'rganib chiqdik. Bizning tadqiqotimizda vaqt qatorlar modeli, xususan, OLS modelidan foydalanilgan. Bu tadqiqot orqali islomiy moliyaning iqtisodiy rivojlanishga bog'liqligi ekonometrik tahlillar orqali ochib berilgan va O'zbekiston uchun ham kerakli tavsiyalar berilgan.

Kirish: Malayziya Osiyodagi eng tez rivojlanayotgan iqtisodiyotga va yaxshi rivojlangan islomiy moliya tizimiga ega. Malayziya iqtisodiyotining bu o'ziga xos jihati uni qimmatli amaliy tadqiqotga aylantirdi va ushbu tadqiqotning maqsadi islom moliyasining real iqtisodiyotni kengaytirishga qo'shayotgan dinamik hissasini baholashdan iborat. XXI asrda islomiy moliya bilan bog'liq tahliliy materiallar va tadqiqotlarga ilmiy izlanishlar kuchaymoqda. (Hassan va boshqalar 2011). Malayziyaning islomiy bank sanoati mamlakat moliyaviy infratuzilmasini rivojlantirishga katta hissa qo'shdi. Ushbu rivojlanish iqtisodiy o'sishga ta'sir qilishi mumkin (UA Azamjon o'g'li, AA Axadjon o'g'li 2023).

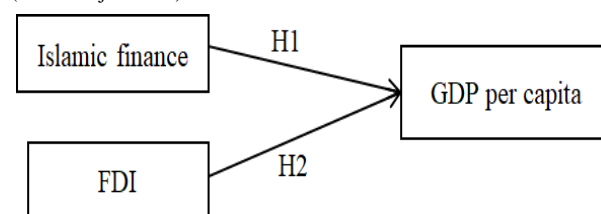
Adabiyotlar tahlili: Islomiy bank amaliyoti va Malayziya iqtisodiy o'sishi o'zaro ta'sirini o'rganuvchi eng dastlabki empirik tadqiqotlardan biri 2009-yilda Furqani va Mulyani tomonidan amalga oshirilgan. (Furqani, H. and Mulyani, R. 2009). Tadqiqot VECM va vektor avtoregressiv (VAR) kointegratsiya usullaridan foydalanilgan. Tadqiqot shuni ko'rsatdiki, faqat qisqa muddatda foizsiz islom investitsiyalari islom bankchiligiga ta'sir ko'rsatdi. Ular, shuningdek, islomiy barqaror investitsiyalar va islom bank ishi o'rtasida sabab-oqibat bog'liqligini taklif qilishdi. (Hassan, M.K., Sanchez, B. and Yu., J. 2011) Natijalar, shuningdek, islomiy bank faoliyati Malayziya iqtisodiy o'sishi ta'sirida bo'lgan talabdan keyingi sabab-oqibatni ko'rsatdi. Bundan tashqari, bizning tahlilimiz shuni ko'rsatdiki, ko'p yillar davomida islom moliya tizimini samarali boshqarib kelayotgan mamlakatlar islom moliyasining iqtisodiy ta'siri bo'yicha ilmiy tadqiqotlarda qo'llaniladigan ekonometrik modellardan foydalanilganlar. Islomiy moliyaviy aktivlar bo'yicha dunyoda uchinchi o'rinni egallagan Malayziya uchun ko'p faktorli vaqt seriyali modelidan foydalanilgan holda tadqiqotlar yetarli emas (A.Akhrorjon 2022). Shunday qilib, bizning maqsadimiz so'nggi o'n yil ichida islom moliya tizimi va to'g'ridan-to'g'ri investitsiyalar Malayziyaning iqtisodiy o'sishiga qanchalik ta'sir qilganini o'rganishdir. Bizning tadqiqotimiz oldingi tadqiqotlardan qo'shimcha turli omillar va metodologiya nuqtayi nazaridan farq qiladi.

Metodologiya: Biz islom moliyasi, to'g'ridan-to'g'ri xorijiy investitsiyalar va iqtisodiy rivojlanish o'rtasida bog'liqlik mavjudligini aniqlash uchun ko'p faktorli vaqt seriyasi modelidan foydalanilgan holda miqdoriy yondashuvdan foydalandik. Quyida bizning gipotezimiz: H1₀: Malayziya iqtisodiy rivojlanishi va islomiy moliyalashtirish o'rtasida hech qanday bog'liqlik yo'q. H1₁: Malayziyada islomiy moliya va iqtisodiy rivojlanish o'rtasida bog'liqlik mavjud. H2₀: Malayziyada aholi jon boshiga YaIM va to'g'ridan-to'g'ri investitsiyalar o'rtasida hech qanday bog'liqlik yo'q. H2₁: Malayziyada aholi jon boshiga YaIM va to'g'ridan-to'g'ri

investitsiyalar o'rtasida bog'liqlik mavjud (NJ Tursunboy o'g'li, AA Axadjon o'g'li 2023).

H0 – bizning nol gipotezimiz va H1 – muqobil gipoteza.

Biz aholi jon boshiga yalpi ichki mahsulotning qiymati va islom moliyaviy aktivlarining umumiy miqdori, 2011-yildan 2021-yilgacha Malayziya iqtisodiyotiga to'g'ridan-to'g'ri investitsiyalar oqimi miqdorini alohida ko'rib chiqdik va ko'p faktorli vaqt qatorlaridan foydalangan holda ekonometrik model va tenglamalarni ishlab chiqdik (A Akhrorjon 2022).

1-rasm: Gipotezani tekshirish

Islomiy moliyalashtirish, to'g'ridan-to'g'ri investitsiyalar (FDI) va Malayziyaning iqtisodiy rivojlanishi o'rtasidagi munosabatlarni o'rganish uchun quyidagi model ishlab chiqilgan:

$$\text{OLS modeli} - \ln Y_i = \beta_0 + \beta_1 \ln X + \beta_2 \ln X_i + \varepsilon_i$$

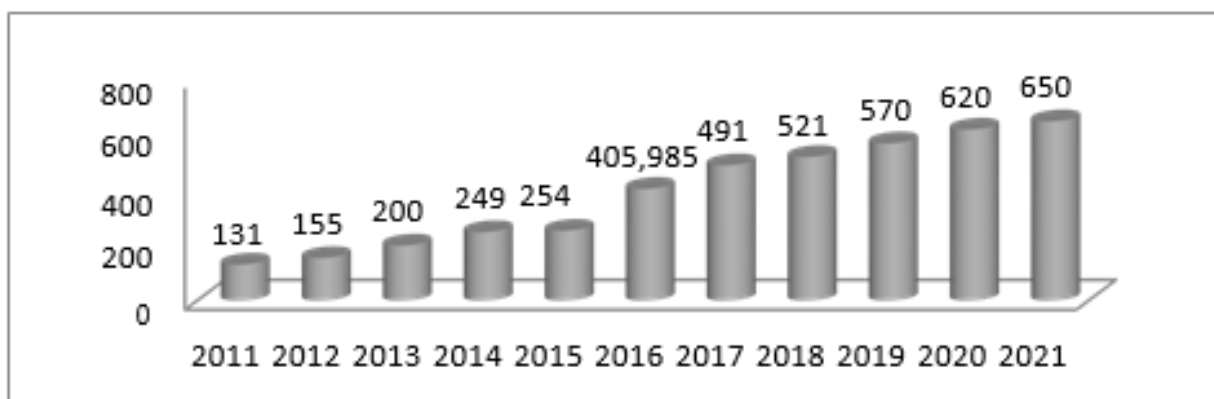
$$\ln \text{Aholi jon yalpi ichki mahsuloti (GDP per capita)}_i = \beta_0 +$$

$$\beta_1 \ln \text{Islomiy moliya aktivlari (Islamic Finance Assets)}_i +$$

$$\beta_2 \ln \text{FDI}_i + \varepsilon_i(1)$$

Biz Stata 15 dasturidan model yaratish, modelni baholash va hozirda butun dunyo bo'ylab tadqiqotchilar tomonidan keng qo'llaniladigan iqtisodiy rivojlanish ko'rsatkichi prognozini olish uchun foydalandik. Bundan tashqari, modellar ishlab chiqilgandan so'ng, ko'rsatkichlarning yo'nalishi va zichligini aniqlash uchun Gauss-Markovning beshta sharti qo'llanildi: geteroskedastik muammo, modelning qoldiq avtokorrelatsiya muammosi va regressiya modellari.

Olingan natijalar va ularning tahlili: Malayziyaning islomiy moliyaviy aktivlari 2011-2021-yillar oralig'ida qariyb 5 baravar ko'paydi, aholi jon boshiga yalpi ichki mahsulot esa 2011-yildagi 8 393 dollardan 2021-yilga kelib 10 575 dollargacha oshdi (A Akhrorjon, K Zumradkhan. 2022). Dikki-Fuller testi o'zgaruvchining stasionar yoki stasionar emasligini aniqlaydi, bu ko'p faktorli vaqt qatori mezonining birinchi bosqichidir.

2-rasm. 2011-yildan 2021-yilgacha Malayziya islom moliyaviy aktivlarining qiymati (milliard AQSh dollari hisobida)

Jadval 1. Aholi jon boshiga YaIMning ildiz birligi uchun Dikki-Fuller testi natijalari

Test Statistic	1% Critical Value	5% Critical Value	10% Critical Value	Obs	MacKinnon approximate p-value for Z(t)
-4.747	-3.750	-3.000	-2.630	8	0.0001

Dikki-Fuller testiga kelsak (1-jadval), aholi jon boshiga YaIM uchun statistik test qiymati -4,747 ni tashkil etadi, bu uchta muhim qiymatdan kamroq. Statsionar taqsimotning boshqa dalillari 0,0001 ning p-qiymati bilan ta'minlanadi, bu 0,05 dan kichikdir. 2-jadvalda

Dikki-Fuller testidan muvaffaqiyatli o'tgan, ammo farqlashdan so'ng p-qiymati 0,05 dan kam bo'lgan mustaqil ko'rsatkichlar tasvirlangan.

Bunday holda, tanlangan barcha o'zgaruvchilar dastlab statsionar emas edi, lekin integratsiyadan so'ng barcha bog'liq va mustaqil o'zgaruvchilar statsionarga aylandi.

Jadval 2. Mustaqil o'zgaruvchilar bo'yicha birlik ildiz uchun Dikki-Fuller testing natijasi

Name of variables	Test Statistic	1% Critical Value	5% Critical Value	10% Critical Value	Obs	MacKinnon approximate p-value for Z(t)
Islamic finance	-3.886	-3.750	-3.000	-2.630	8	0.0021
FDI	-5.555	-3.750	-3.000	-2.630	9	0.0000

Modeldagi kuzatishlar soni 11 ta bo'lib, har bir o'zgaruvchi uchun o'rtacha, standart og'ish, minimal va maksimal qiymatlar hisoblab chiqilgan (3-jadval).

Jadval 3. Ta'riflovchi statistika

Variable	Obs	Mean	Std. Dev.	Min	Max
lnGDPPC	11	2.284	.093	2.127	2.408
lnIsFA	11	5.817	.582	4.875	6.477
lnFDI	11	3.45	.012	3.437	3.463

Keyingi qadam korrelyatsiya matritsasi yordamida uchta o'zgaruvchi o'rtasidagi korrelyatsiyani o'rganishdir.

Jadval 4. Korrelyatsiya matritsasi

Variables	(1)	(2)	(3)
(1) lnGDPPC	1.000		
(2) lnIsFA	0.964	1.000	
(3) lnFDI	0.394	0.216	1.000

Model ko'p faktorli xususiyatga ega bo'lgani uchun biz o'zgaruvchilar orasidagi o'zaro bog'liqlikni aniqlashimiz kerak. Shu munosabat bilan, tadqiqot davomida barcha o'zgaruvchilarning

korrelyatsiya koeffitsiyentlari matritsasi tekshirilganda, quyidagi natija qayd etildi: unga ko'ra, barcha o'zgaruvchilar orasida ijobiy korrelyatsiya mavjud (4-jadval).

5-jadval. Chiziqli regressiya

InGDPPC	Coef.	St.Err.	t-value	p-value	[95% Conf	Interval]	Sig
lnIsFA	.147	.011	13.57	0	.122	.172	** *
lnFDI	1.548	.54	2.86	.021	.302	2.794	**
Constant	-3.909	1.851	-2.11	.068	-8.178	.361	*
Mean dependent var	2.284SD dependent var			0.093			
R-squared	0.965Number of obs			11			
F-test	109.783	Prob > F		0.000			
Akaike crit. (AIC)	-53.018	Bayesian crit. (BIC)		-51.824			

*** $p < .01$, ** $p < .05$, * $p < .1$

Tadqiqotda biz “oddiy eng kichik kvadratlar” modelidan foydalandik. Yuqoridagi jadvalda ko‘rsatilgan OLS modelidan quyidagi ko‘p faktorli regressiya modeli ishlab chiqilgan:

$$\ln GDP_{percapita_i} = -3.909 + 0.14 \ln IsFA_i + 1.54 \ln FDI_i + \varepsilon_i \quad (2)$$

5-jadvalga ko‘ra, to‘g‘ridan-to‘g‘ri investitsiyalar hajmining 1% ga o‘zgarishi YaIMning 1,54% ga o‘sishiga olib keladi, islom moliyaviy aktivlarining 1% o‘zgarishi esa aholi jon boshiga YaIMning 0,14% o‘zgarishiga olib keladi. Shuningdek, u to‘g‘ridan-to‘g‘ri xorijiy investitsiyalar hajmi, IFA va aholi jon boshiga YaIM o‘rtasidagi kuchli bog‘liqlikni ko‘rsatadi. Yaratilgan model determinatsiya koefitsiyentiga ko‘ra, islom moliyaviy aktivlari va to‘g‘ridan-to‘g‘ri

xorijiy investitsiyalar miqdori aholi jon boshiga YaIMning 96,5 foizini ko‘rsatishga qodir. Umuman olganda, kattaroq R kvadrati modelning yaxshiroq mos kelishini bildiradi. Bizning topilmalarimiz, shuningdek, ishlab chiqilgan regressiya modelida Fisher F-statistikasi uchun P-qiyamatining ehtimoli 0,05 dan kam ekanligini ko‘rsatdi, bu mustaqil o‘zgaruvchilar jon boshiga YaIMga ta‘sir qilishini ko‘rsatadi.

Gaus Markovning uchinchi shartiga kelsak, qoldiqni modelga ulash shart emas. Agar qoldiq va model bog‘langan bo‘lsa, u geteroskedastik holat hisoblanadi. Biz modelimizni baholash uchun Breusch-Pagan testidan foydalandik.

Jadval 6. Breusch-Pagan test natijasi

	Chi2(1)	Prob > chi2
lnGDPPercapita	1,18	0,2765

Breusch-Pagan testi natijalari qoldiqlar modelga bog‘lanmaganligini ko‘rsatadi, chunki testning p-qiyamati 0,05 dan katta bo‘lib, bu test talabiga muvofiq homoskedastik holat sifatida qabul qilinadi. Modelni baholash uchun Gauss-Markovning to‘rtinchi talabi model qoldiqlari bilan avtokorrelyatsiya muammosi bo‘lmasligi

kerakligini aytadi. Durbin-Watson testini birinchi sinov texnikamiz sifatida ishlatib, biz modelni sinovdan o‘tkazamiz.

Sinov mezonlariga kelsak, Durbin-Watson testi natijasi 0 dan 4 gacha. Ushbu test natijasi, 2.208707, qoldiqlar bir-biriga bog‘lanmaganligini ko‘rsatgan modelimizni ishga tushirishga imkon berdi.

Jadval 7. Breusch-Godfrey avtokorrelyatsiya testi natijasi

lags (p)	chi2	Df	Prob>chi2
1	0.160	1	0.690

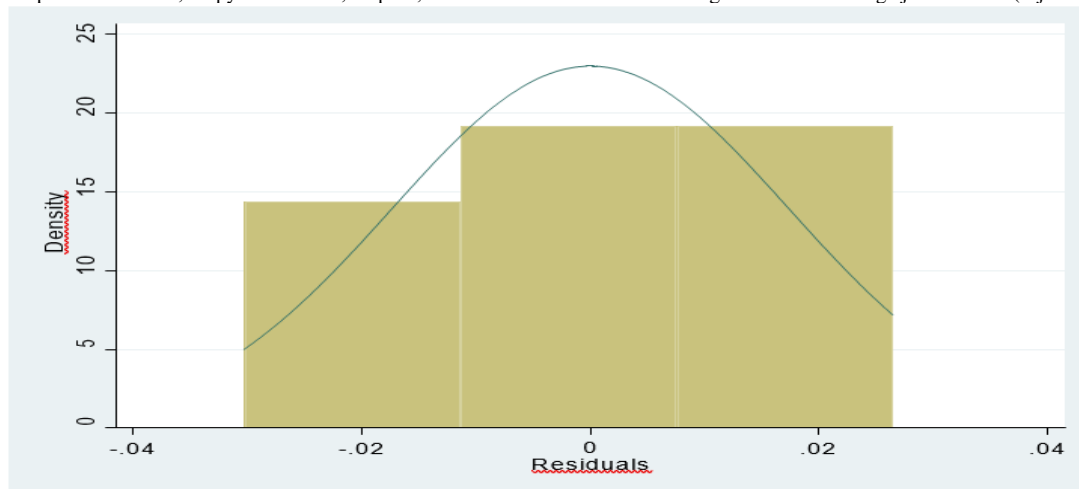
Breusch-Godfrey testi natijalariga asoslanib, 8-jadval qoldiqlar o‘rtasida avtokorrelyatsiya yo‘qligi haqida xulosa chiqarishga imkon beradi. R-kvadrat ehtimollik qiymati 0,05 dan katta, shuning uchun qoldiqlar o‘rtasida avtokorrelyatsiya yo‘q deb taxmin qilinadi. Keyingi

Gauss-Markov mezoni qoldiqlarning normal taqsimlanishini talab qiladi. Sinov uchun grafik texnikasi va Shapiro-Wilk testidan foydalandik.

Jadval 8. Shapiro-Wilk testi natijalari

Variable	Obs	W	V.	Z	Prob>z
residual	11	0.970	0.487	-1.206	0.886

Shapiro-Wilk testi 0,88 qiymatini berdi, bu $p > 0,05$ dan katta va Gauss Markovning beshinchi mezoniga javob beradi (8-jadval).

3-rasm. Qoldiqlarning normal taqsimlanishi testi
Jadval 9. VIF testi

	VIF	1/VIF
<u>InFDI</u>	1.049	.953
<u>InIsFA</u>	1.049	.953
<u>Mean</u>	1.049	.
<u>VIF</u>		

Yuqoridagi 2-rasmda qoldiqlarning normal taqsimlanganligi va normal tebranish mavjudligi ko'rsatilgan. Qoldiqlarning normal taqsimlanishini tasdiqlash uchun. Gaus-Markovning oxirgi mezoniga ko'ra, mustaqil o'zgaruvchilar o'rtasida hech qanday bog'liqlik bo'lmasligi kerak. 9-jadvaldan ko'rinib turibdiki, bir mustaqil o'zgaruvchi boshqa mustaqil o'zgaruvchiga ta'sir qilmagan, chunki ularning VIF 10 dan kichik.

Nihoyat, biz modelimizni Gauss Markov sharoitida sinab ko'rdik. Ushbu testlar bizning modelimiz Gauss-Markovning barcha shartlariga javob berishini ko'rsatdi, bu bizga OLS modelini qabul qilish va baholash bosqichlarini tugatgandan so'ng tadqiqotimizda foydalanish imkonini berdi.

Xulosa va tavsiyalar: Tadqiqotlarimiz natijalariga asosanib, biz islomiy moliyalashtirish va to'g'ridan-to'g'ri investitsiyalar Malayziyaning iqtisodiy rivojlanishida qisqa muddatli va uzoq muddatli ijobiy rol o'ynagan degan xulosaga kela olamiz. Shu nuqtayi nazardan, milliy aholi turmush darajasini oshirish yo'li sifatida islom moliya tizimini va to'g'ridan-to'g'ri investitsiyalarni rivojlantirish foydali ekanligini yana bir bor ko'rsatdi (Akhmadjonov, A Abdullaev, A Abdupattayev, M Sultonov. 2021). Ushbu xulosadan ma'lum bo'lishicha, Malayziyada iqtisodiy rivojlanishni rag'batlantirishning eng muhim siyosat variantlaridan biri islomiy moliya sektorini kengaytirish va to'g'ridan-to'g'ri investitsiyalarni jalb qilishdir (O Akhmadjonov, A Abdullaev va boshq. 2021). Bu borada O'zbekiston ham kerakli amaliyotlarni amalga oshirsa iqtisodiy rivojlanishga erishishga shubha yo'q. Buning uchun quyidagi tavsiyalarni ko'rishimiz mumkin. .

Islomiy moliya sektorini kengaytirish va to'g'ridan-to'g'ri investitsiyalarni jalb qilish iqtisodiy rivojlanishni rag'batlantirish uchun muhim siyosat varianti bo'lishi mumkin. Buning sabablarini keltiramiz:

1. Moliyaviy bozorlarni diversifikatsiya qilish: Islom moliya sektorining kengayishi moliyaviy bozor ekotizimini yanada xilma-xil qilishga imkon beradi. Ushbu diversifikatsiya muqobil investitsiya imkoniyatlarini taqdim etadi, an'anaviy bank tizimlariga bog'liqlikni kamaytiradi. (O Akhmadjonov, A Abdullaev va boshq. 2021). U kengroq sarmoyadorlar qatorini, jumladan, shariatga mos moliyaviy mahsulotlarni afzal ko'radiganlarni jalb qiladi va shu orqali umumiy investor bazasini kengaytiradi (O Akhmadjonov, A Abdullaev, J Anvarov, S Ismoilov 2022).

2. To'g'ridan-to'g'ri xorijiy investitsiyalarni (FDI) jalb qilish: Islomiy moliya faqat musulmonlar ko'p bo'lgan mamlakatlar bilan cheklanmaydi; u jahon miqyosida e'tibor qozondi (O Akhmadjonov, A Abdullaev va boshq. 2022). Islomiy moliya sektorini kengaytirish orqali davlatlar shariatga muvofiq sarmoya kiritmoqchi bo'lgan investorlardan to'g'ridan-to'g'ri investitsiyalarni jalb qilishlari

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Sabirov X.N. Ekanometrika II. O'quv qo'llanma. "Innovatsion rivojlanish nashriyot-matbaa uyi" 2022. – 430 b.
2. Furqani, H. and Mulyany, R. (2009). "Islamic banking and economic growth: Empirical evidence from Malaysia". *Journal of Economic Cooperation and Development*, 30, 59–74.
3. Hassan, M.K., Sanchez, B. and Yu., J. (2011), "Financial development and economic growth in the organisation of Islamic conference countries", JKAU: Islamic Econ, Vol. 24 No. 1, pp. 145–172.
4. N.J. Tursunboy o'g'li, A.A. Axadjon o'g'li (2023). O'zbekistonning jahon savdo tashkilotiga a'zo bo'lish uchun uzoq yo'li va xitoy tajribasi. Qo'qon universiteti xabarnomasi 1, 43–47
5. U.A. Azamjon o'g'li, A.A. Axadjon o'g'li (2023). Sun'iy intellekt va raqamli iqtisodiyot rivojlanishi. Qo'qon universiteti xabarnomasi 1, 73–75
6. A Akhrorjon (2022). Reasons, problems and consequences for the accession of the Uzbek economy to the WTO. International scientific conference "Topical issues of the economy in modern"...
7. A. Akhrorjon (2022). Uzbekistan and the World Trade Organization management system. International scientific conference "Topical issues of the economy in modern"...

mumkin. Ushbu to'g'ridan-to'g'ri investitsiyalar oqimi kapital oqimini ko'paytirish, ish o'rinarini yaratish, texnologiyalar transferi va bilim almashinuvi orqali iqtisodiy o'sishni kuchaytirishi mumkin.

3. Tadbirkorlik va KO'Kni rag'batlantirish: Islomiy moliya tamoyillari tadbirkorlar va kichik va o'rta korxonalar (KO'K) uchun foydali bo'lishi mumkin bo'lgan risklarni taqsimlash va aktivlar bilan ta'minlangan moliyalashtirishga urg'u beradi. Bunday tamoyillar haddan tashqari qarz yuki yoki foizga asoslangan moliyalashtirishdan foydalanishni ta'minlash orqali tadbirkorlik uchun qulay muhit yaratadi. Bu innovatsiyalarni rag'batlantiradi va iqtisodiy rivojlanish uchun muhim bo'lgan KO'K o'sishini qo'llab-quvvatlaydi.

4. Infratuzilmani rivojlantirish: Islomiy moliya infratuzilma loyihalarini moliyalashtirish uchun ishlatilishi mumkin bo'lgan Sukuk (Islom obligatsiyalari) kabi turli xil vositalarni taklif qiladi. Shariatga muvofiq moliyalashtirish orqali infratuzilmani rivojlantirishga to'g'ridan-to'g'ri investitsiyalarni jalb qilish orqali mamlakatlar moliyalashtirishdagi cheklolarni yengib o'tishlari va infratuzilma loyihalarini jadallashtirishlari mumkin. Yaxshilangan infratuzilma iqtisodiy samaradorlikka, savdoni osonlashtirishga va umumiy rivojlanishga ijobiy ta'sir ko'rsatadi (A Akhrorjon, A Oybek 2022).

5. Moliyaviy inkluziya: Islomiy moliya sektorining kengayishi diniy e'tiqodlar yoki madaniy me'yorlar tufayli an'anaviy moliya institutlari tomonidan ilgari yetarli darajada xizmat ko'rsatmagan jamiyat qatlamlariga xizmat ko'rsatish orqali moliyaviy inkluziyaga yordam beradi. Bu inkluzivlik iqtisodiy faoliyatda kengroq ishtirok etishni, marginallashtirish jamoalarning imkoniyatlarini kengaytiradi va yanada adolatli rivojlanishga hissa qo'shadi.

6. Axloqiy sarmoya variantlari: Islomiy moliya qimor o'yinlari, spirtli ichimliklar va tamaki kabi ijtimoiy yoki ma'naviy jihatdan zararli deb hisoblangan sohalarga sarmoya kiritishni taqiqlovchi axloqiy tamoyillarga amal qiladi. Islomiy moliya sektorini kengaytirish jismoniy shaxslar va muassasalarga o'z qadriyatlariga muvofiq sarmoya kiritish imkoniyatlarini taqdim etadi (A Akhrorjon, A Oybek 2022). Bu barqaror va ijtimoiy mas'uliyatli tarmoqlarni rivojlantirishga, ijobiy ijtimoiy ta'sir ko'rsatadigan iqtisodiy o'sishni rag'batlantirishga olib kelishi mumkin.

Umuman olganda, islomiy moliya sektorini kengaytirish va to'g'ridan-to'g'ri investitsiyalarni jalb qilish moliya bozorlarini diversifikatsiya qilish, to'g'ridan-to'g'ri xorijiy investitsiyalarni jalb qilish, tadbirkorlik va kichik va o'rta biznesni qo'llab-quvvatlash, infratuzilma loyihalarini moliyalashtirish, moliyaviy inkluzivlikni rag'batlantirish va axloqiy investitsiya amaliyotlarini rag'batlantirish orqali iqtisodiy rivojlanishni rag'batlantirishi mumkin. Hukumatlar o'z iqtisodiyotlari uchun islomiy moliyaning potensial afzalliklaridan foydalanish uchun ushbu siyosat variantlarini ko'rib chiqishlari kerak.

8. A. Abdullaev (2022). O'zbekiston iqtisodiyoti uchun jstga a'zo bo'lish sabab muammo va natijalari. Raqamli texnologiyalar va ta'lim istiqbollari 1 (2), 113–121

9. A. Akhrorjon, K. Zurnadkhan (2022). The impact and results of membership of the wto on the education system. Educational Research in Universal Sciences 1 (5), 24–32

10. Akhmadjonov, A. Abdullaev, A. Abdupattayev, M. Sultonov (2021). Islamic banking management, assets and liabilities. Scientific progress, 2 (6), 1525–1532.

11. O Akhmadjonov, A Abdullaev, B Umarjonov, M Shamsiddinov (2021). Islom moliyasining xususiyatlari. Scientific progress 2 (8), 634–638.

12. O. Akhmadjonov, A. Abdullaev, S. Yusupov, J. Anvarov (2021). Islom bankchiligidagi xavf. Scientific progress 2 (8), 639–642.

13. O. Akhmadjonov, A. Abdullaev, J. Anvarov, S. Ismoilov (2022). Islom moliyasi. Scientific progress 3 (2), 45–47.

14. O. Akhmadjonov, A. Abdullaev, M. Shamsiddinov, B. Umarjonov (2022). Islamic finance. Scientific progress 3 (2), 48–50.

15. A. Akhrorjon, A. Oybek (2022). Danger in Islamic Banking. International scientific conference "Topical issues of the economy in modern"...

A. Akhrorjon, A. Oybek (2022). Characteristics of Islamic Finance. International scientific conference "Topical issues